

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

17 päivänä toukokuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Vastaavuusperiaate – Tehokkuusperiaate – Maksamismääräysmenettely ja kolmanteen osapuoleen kohdistuva ulosmittausmenettely – Oikeusvoima, joka kattaa implisiittisesti täytäntöönpanoperusteiden ehtojen pätevyyden – Täytäntöönpanotuomioistuimen valta tutkia viran puolesta ehdon mahdollinen kohtuuttomuus

yhdistetyissä asioissa C-693/19 ja C-831/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyyntöistä, jotka Tribunale di Milano (alioikeus, Milano, Italia) on esittänyt 10.8.2019 ja 31.10.2019 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 13.9.2019 ja 14.11.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

SPV Project 1503 Srl ja

Dobank SpA

vastaa

YB (C-693/19)

ja

Banco di Desio e della Brianza SpA,

Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago sc,

Intesa Sanpaolo SpA,

Banca Popolare di Sondrio s.c.p.a ja

Cerved Credit Management SpA

vastaa

YX ja

ZW (C-831/19),

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (esittelevä tuomari) ja I. Jarukaitis sekä tuomarit M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi ja A. Kumin,

julkisasiamies: E. Tanchev,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Schiano,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.4.2021 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

Banco di Desio e della Brianza, edustajinaan F.L. Monti, S. Sironi ja M. P. Vitiello, avvocati,

ZW, edustajinaan S.M. Zigni ja M. Buzzini, avvocati

- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan A. Grumetto, avvocato dello Stato,
- Saksan hallitus, asiamiehenään U. Kühne, J. Möller ja M. Hellmann,
- Espanjan hallitus, asiamiehinään S. Centeno Huerta, J. Ruiz Sánchez ja J. Rodríguez de la Rúa Puig,
- Unkarin hallitus, asiamiehinään M.Z. Fehér ja K. Szíjjártó,
- Euroopan komissio, asiamiehinään G. Gattinara ja N. Ruiz García,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.7.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 6 ja 7 artiklan sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joissa asianosaisina ovat yhtäältä SPV Project 1503 Srl (jäljempänä SPV) ja Dobank SpA Unicredit SpA:n valtuuttamana sekä YB ja toisaalta Banco di Desio e della Brianza SpA (jäljempänä BDB) ja muita luottolaitoksia sekä YX ja ZW ja jotka koskevat oikeusvoiman saaneisiin täytäntöönpanoperusteisiin perustuvia täytäntöönpanomenettelyjä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin johdanto-osan 24. perustelukappaleessa todetaan, että ”jäsenvaltioiden tuomioistuimilla tai hallintoviranomaisilla on oltava käytettävissään riittävät ja tehokkaat keinot kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltamisen lopettamiseksi”.

4 Direktiivin 2 artiklan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

”kuluttajalla” jokaista luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa;

--”

5 Direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

6 Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

Italian oikeus

7 Kuluttajakoodexista 29.7.2003 annetun lain n. 229 7 §:n mukaisesti 6.9.2005 annetun asetuksen nro 206 (decreto legislativo n. 206, recante Codice del consumo a norma dell’articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n. 229; Supplemento ordinario, GURI nro 235, 8.10.2005), jolla direktiivi 93/13 panttiin täytäntöön, 33 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

” 1. Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen ehtoa pidetään kohtuuttomana, jos se lojaliteettiperiaatteen vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

2. Ellei toisin todisteta, kohtuuttomiksi oletetaan ehdot, joiden tarkoituksena tai seurauksena on

--

f) velvoittaa kuluttaja, joka on jättänyt sopimusvelvoitteensa täyttämättä tai viivästyy sopimusvelvoitteen täyttämässä, maksamaan rahamääräinen korvaus, sopimussakko tai muu vastaava korvaus, joka on määrältään ilmeisen kohtuuton;

– –”

- 8 Kyseisen asetuksen 36 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 33 ja 34 §:ssä tarkoitetulla tavalla kohtuuttomina pidetyt ehdot ovat pätemättömiä, mutta muilta osin sopimus pysyy voimassa.

– –

3. Pätemättömyys vaikuttaa ainoastaan kuluttajan eduksi, ja tuomioistuin voi todeta sen viran puolesta.”

- 9 Siviiliprosessikoodeksin (Codice di procedura civile), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa, tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä koskevassa 633 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Toimivaltainen tuomioistuin antaa maksamis- tai toimittamismääräyksen rahamääräisen tai lajiesineitä koskevan saatavan velkojan taikka tavarantoimitukseen oikeutetun hakemuksesta

1) jos oikeudesta esitetään asiakirjanäyttöä;

– –”

- 10 Koodeksin 640 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos tuomioistuin katsoo, että vaatimus ei ole riittävän perusteltu, se määrää kirjaamon ilmoittamaan tästä hakijalle ja kehottamaan tätä esittämään todisteet.

Jos hakija ei vastaa tähän kehotukseen, ei peruuta vaatimustaan tai jos vaatimusta ei voida hyväksyä, tuomioistuin hylkää sen perustellulla päätöksellä.

Tällä päätöksellä ei oteta ennalta kantaa mahdollisuuteen esittää hakemus uudelleen myös tavanomaisessa menettelyssä.”

- 11 Koodeksin 641 §:ssä säädetään, että jos hakemus hyväksytään, tuomioistuin velvoittaa vastapuolen maksamaan vaaditun rahamääräisen saatavan ja ilmoittaa tälle mahdollisuudesta vastustaa määräystä 40 päivän kuluessa.

- 12 Siviiliprosessikoodeksin, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa, 647 §:ssä, jonka otsikko on ”Täytäntöönpanokelpoisuus, kun vastustusta ei ole esitetty tai kun vastapuoli pysyy passiivisena”, säädetään seuraavaa:

”Jos määräystä ei ole vastustettu määräajan kuluessa tai jos vastapuoli ei ole osallistunut menettelyyn, määräyksen antanut tuomioistuin voi hakijan suullisestakin pyynnöstä julistaa sen täytäntöönpanokelpoiseksi. – –

Kun määräys on julistettu tämän pykälän mukaisesti täytäntöönpanokelpoiseksi, sitä ei voida enää vastustaa, jollei 650 §:stä muuta johdu, ja kaikki sitä varten asetetut vakuudet on vapautettava ”

- 13 Mainitun koodeksin 650 §:ssä, joka koskee viivästynyttä vastustamista, säädetään seuraavaa:

”Vastapuoli voi vastustaa määräystä myös siinä asetetun määräajan päätyttyä, jos hän osoittaa, ettei hän ole saanut ajoissa tietoa määräyksestä tiedoksiantomenettelyssä tapahtuneiden virheiden tai ennalta arvaamattoman tapahtuman tai ylivoimaisen esteen vuoksi.

--

Määräystä ei voida enää vastustaa sen jälkeen, kun ensimmäisen täytäntöönpanoasiakirjan antamisesta on kulunut 10 päivää.”

- 14 Siviilikoodeksin 2909 §:ssä, joka koskee lainvoimaa, säädetään seuraavaa:

”Lainvoimaisella tuomiolla vahvistetut seikat sitovat kaikissa suhteissa asianosaisia, heidän perillisiä ja oikeudenomistajiaan.”

- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Corte suprema di cassazione (ylin tuomioistuin, Italia) vallitsevan oikeuskäytännön mukaan on niin, että ellei maksamismääräystä vastusteta, se tulee oikeusvoimaiseksi paitsi saatavan, jota peritään, myös sen taustalla olevan täytäntöönpanoperusteen osalta niin, että maksamismääräyshakemuksen tueksi esitettyjä perusteluja ei enää voida tarkastella uudelleen. Tämä oikeuskäytäntö on johtanut siihen, että maksamismääräykseen, jota ei ole vastustettu, sovelletaan ns. implisiittisen oikeusvoiman periaatetta, jonka mukaan tuomioistuimen, joka on ottanut kantaa tiettyyn kysymykseen, katsotaan väistämättä ratkaisseensa kaikki muut edeltävät kysymykset.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-693/19

- 16 SPV ja muut velkojat ovat panneet ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireille täytäntöönpanomenettelyn sellaisten velkojen perimiseksi, jotka perustuvat YB:n kanssa tehtyihin rahoitussopimuksiin. Tämä menettely perustuu maksamismääräykseen, joka on saanut lainvoiman, koska YB ei ole vastustanut sitä.
- 17 Kyseessä olevissa rahoitussopimuksissa määrättiin, että siinä tapauksessa, että velallinen viivästyy velvoitteidensa täyttämässä, sovelletaan sopimussakkoehdotta ja viivästyskorkoa.
- 18 Koska täytäntöönpanotuomioistuin katsoi istunnossa, että viivästyskorkojen laskemista koskeva ehto saattoi olla kohtuuton, se määräsi SPV:n esittämään sopimukset, joiden perusteella maksamismääräys oli annettu, ja kehotti YB:tä saapumaan seuraavaan istuntoon ja ilmaisemaan, aikooko hän vedota tämän ehdon kohtuuttomuuteen.
- 19 Myöhemmässä istunnossa YB ilmoitti haluavansa vedota mainitun ehdon kohtuuttomuuteen. Tämän johdosta täytäntöönpanotuomioistuin katsoi 9.11.2010 annetun tuomion VB Pénezgyi Lizing (C-137/08, EU:C:2010:659) perusteella, että sen oli mahdollista arvioida kyseisen ehdon mahdollista kohtuuttomuutta, ja määräsi uuden istuntopäivän. SPV väitti vastineessaan, että maksamismääräyksen oikeusvoima esti kokonaan niiden sopimusehtojen tutkimisen, joiden perusteella määräys oli annettu.

- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että kun velkoja on saanut täytäntöönpanoperusteen, se voi käynnistää sellaisia saatavia koskevan ulosmittausmenettelyn, joita sen omalla velallisella on kolmannelta osapuolelta. Se esittää, että täytäntöönpanotuomioistuimen on varmistettava, että koko täytäntöönpanomenettelyn ajan olemassa on pätevä täytäntöönpanoperuste. Kyseisen tuomioistuimen toimivalta rajoittuu siten pelkästään täytäntöönpanoperusteen olemassaolon valvontaan, eikä voi ulottua sen asiasisällön tutkimiseen. Tällainen tuomioistuimen antaman täytäntöönpanoperusteen valvonta ei ole mahdollista myöskään siinä tapauksessa, että velallinen vastustaa täytäntöönpanoa.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee kansallisen tuomioistuimen velvollisuuksia kuluttajansuojan alalla ja mahdollisuutta sivuuttaa oikeusvoima tietyissä olosuhteissa, ja pohtii, ovatko sen käsiteltävänä olevassa riita-asiassa kyseessä oleviin sopimuksiin sisältyvät viivästyskoron laskemista koskeva ehto ja sopimussakkoa koskeva ehto mahdollisesti kohtuuttomia.
- 22 Se täsmentää tältä osin, että kyseessä olevan maksamismääräyksen antanut tuomioistuin ei ole lausunut edellä mainittujen ehtojen mahdollisesta kohtuuttomuudesta ja että maksamismääräys on tullut oikeusvoimaiseksi, koska YB ei ole vastustanut sitä. Implisiittisen oikeusvoiman periaatteen mukaisesti katsotaan myös, että kaikki pääasiassa kyseessä oleviin rahoitussopimuksiin sisältyvät ehdot, kyseessä olevat kaksi ehtoa mukaan lukien, ovat kyseisen tuomioistuimen tutkimia ja kuuluvat tämäntyyppisen oikeusvoiman piiriin.
- 23 Tästä seuraa, että täytäntöönpanotuomioistuin ei voi arvioida sopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta paitsi sen vuoksi, että se ei valvo sopimuksen perusteella annetun maksamismääräyksen sisältöä, myös siksi, että tämä maksamismääräys on saanut oikeusvoiman silloin, kun velallinen ei ole vastustanut sitä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan se, ettei jossakin menettelyssä ole nimenomaisesti tutkittu ehtojen kohtuuttomuutta, merkitsee kuluttajan puutteellista ja riittämätöntä suojaa.
- 24 Tässä tilanteessa Tribunale di Milano päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Ovatko – ja jos ovat, niin millaisin edellytyksin – direktiivin 93/13/ETY 6 ja 7 artikla ja [perusoikeuskirjan] 47 artikla esteenä esitetyn kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, joka estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta arvioimasta tuomioistuimen antaman, lainvoiman saaneen täytäntöönpanoperusteen sisältöä ja estää kyseistä tuomioistuinta sivuuttamasta sen implisiittistä oikeusvoimaa siinä tapauksessa, että kuluttaja ilmaisee haluavansa vedota sopimuksessa, jonka nojalla täytäntöönpanoperuste on annettu, olleen ehdon kohtuuttomuuteen?”

Asia C-831/19

- 25 BDB teki vuonna 2005 YX:n ja ZW:n kanssa takaussopimuksia erään yhtiön velkojen vakuudeksi.
- 26 BDB pani ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireille YX:n ja ZW:n omistamia kiinteistöjä koskevan ulosmittausmenettelyn. Tämä menettely, johon tuli osallisiksi muita velkojia, perustui maksamismääräyksiin, jotka eräs tuomioistuin oli vuosina 2012 ja 2013 antanut BDB:n ja näiden muiden velkojien hyväksi erästä yhtiötä, joka oli päävelallinen, ja neljää takaajaa, joihin YX ja ZW kuuluivat, vastaan. Koska näitä maksamismääräyksiä ei vastustettu, ne saivat lainvoiman.

- 27 Kiinteistön ulosmittausmenettelyssä ZW vetosi asemaansa kuluttajana voidakseen vedota niihin takaussopimuksiin, joiden perusteella maksamismääräykset oli annettu, sisältyvien ehtojen mahdolliseen kohtuuttomuuteen.
- 28 BDB ja muut kiinteistön ulosmittausmenettelyyn osallistuneet luottolaitokset väittävät, ettei ZW voi vedota tähän asemaan, koska hän on päävelallisenä olevan yhtiön osakas ja avioliitossa YX:n kanssa, joka on kyseisen yhtiön laillinen edustaja. Ne väittävät lisäksi, että mainitun aseman tunnustamisesta riippumatta täytäntöönpanotuomioistuin ei voi valvoa muodollisesti asianmukaista ja lopullista täytäntöönpanoperustetta, kuten maksamismääräystä, jota ei ole vastustettu.
- 29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että ZW on sen käsiteltävänä olevassa asiassa kuluttajan asemassa, koska ajankohtana, jona hän teki pääasiassa kyseessä olevat takaussopimukset, hän ei ensinnäkään ollut hankkinut velallisyhtiöstä koko omistusosuuttaan, joka on 22 prosenttia, toiseksi ei ollut näytetty toteen, että hän olisi saanut yhtiöosuuksiin liittyviä osinkoja, ja kolmanneksi oli osoitettu, että hän oli ollut työsuhteessa erääseen toiseen yhtiöön vuodesta 1976 lähtien ja että tämän vuoksi hänellä ei takaussopimusten tekohetkellä ollut mitään organisatorista tehtävää päävelallisyhtiössä.
- 30 Siltä osin kuin kyse on kuluttajan mahdollisuudesta vedota sellaisen sopimuksen ehtojen kohtuuttomuuteen, jonka perusteella maksamismääräys on annettu, kyseinen tuomioistuin selittää täytäntöönpanomenettelyä koskevat kansalliset säännöt ja täsmentää, että kiinteistön ulosmittauksen yhteydessä velkoja asettaa velallisen omistamaa kiinteää omaisuutta koskevan esineoikeuden ulosmittavaksi täytäntöönpanoperusteen nojalla. Se toteaa, että sen toimivallan nojalla, jota täytäntöönpanotuomioistuin voi käyttää ulosmittausmenettelyn yhteydessä, se ei valvo täytäntöönpanoperusteen asiasisältöä, kuten tämän tuomion 20 kohdasta ilmenee.
- 31 Se täsmentää myös, että kansallisessa oikeudessa täytäntöönpanon vastustaminen ei edellytä erityisiä muotomääräyksiä ja että se voidaan tehdä jopa suullisesti täytäntöönpanotuomioistuimen istunnossa tai toimittamalla tähän istuntoon vastine.
- 32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee jäsenvaltioiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden rajaamista unionin aineellisen oikeuden täyden tehokkuuden takaamiseksi, kansallisen tuomioistuimen velvollisuuksia kuluttajansuojan alalla sekä mahdollisuutta tietyissä tilanteissa sivuuttaa lainvoima, ja pohtii, ovatko sen käsiteltävässä asiassa kyseessä oleviin ZW:n ja BDB:n välisiin takaussopimuksiin ja ZW:n ja muiden velkojien välisiin takaussopimuksiin, joiden perusteella maksamismääräykset annettiin, sisältyvät ehdot mahdollisesti kohtuuttomia.
- 33 Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että velkojien mukaan se, että tässä vaiheessa ei voida siitä syystä, että ZW ei ole esittänyt vastustusta, vedota näiden lausekkeiden kohtuuttomuuteen, ilmenee myös 6.10.2009 annetusta tuomiosta Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).
- 34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa kuitenkin, että toisin kuin kuluttaja 6.10.2009 annettuun tuomioon Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615) johtaneessa asiassa, ZW on pääasiassa ilmaissut halunsa vedota tiettyjen ehtojen kohtuuttomuuteen ja siten päättänyt passiivisuuden, jota hän oli osoittanut siihen saakka, kunnes täytäntöönpanoperusteet saivat implisiittisen oikeusvoiman.

- 35 Kyseinen tuomioistuin katsoo myös, että pääasiassa kyseessä olevien maksamismääräysten antamisajankohtana unionin tuomioistuin ei ollut vahvistanut edellytyksiä, joiden mukaisesti takaajaa, joka antaa vakuuden oikeushenkilölle, voidaan pitää kuluttajana, koska nämä edellytykset on vahvistettu myöhemmin 19.11.2015 annetussa määräyksessä Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772) ja 14.9.2016 annetussa määräyksessä Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700). Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo näin ollen, että ZW ei ole voinut kaikista seikoista tietoisena ratkaista, oliko maksamismääräysten vastustamisen yhteydessä vedottava elinkeinonharjoittajien kanssa tehtyihin sopimuksiin sisältyvien ehtojen kohtuuttomuuteen, koska hän ei ollut tietoinen omasta kuluttajan asemastaan.
- 36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii näin ollen, onko epävarmuus siitä, voidaanko takaajan katsoa olleen kuluttaja ajankohtana, jona kyseessä olevat täytäntöönpanoperusteet annettiin, omiaan tekemään direktiivin 93/13 täytäntöönpanosta annetussa kansallisessa lainsäädännössä kuluttajille annettujen oikeuksien käyttämisen mahdolliseksi tai suhteettoman vaikeaksi.
- 37 Se täsmentää myös, että kansallisen prosessioikeuden periaatteiden mukaan silloin, kun kuluttaja ei ole esittänyt vastustusta, maksamismääräyksen oikeusvoima kattaa sen, että takaussopimuksen ehdot eivät ole kohtuuttomia, ja näin on, vaikka kyseisen määräyksen antanut tuomioistuin ei ole nimenomaisesti tutkinut näiden ehtojen kohtuuttomuutta. Tästä seuraa yhtäältä se, että pääasian menettelyssä on mahdotonta vedota sopimusehtojen kohtuuttomuuteen, ja toisaalta se, että täytäntöönpanoa vastaan esitetty väite on jätettävä tutkimatta, jos se perustuu syihin, jotka osapuolen olisi pitänyt esittää täytäntöönpanoperustetta annettaessa.
- 38 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tältä osin, että unionin tuomioistuin totesi 26.1.2017 antamansa tuomion Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) 49 kohdassa, että direktiivi 93/13 ei ole esteenä kansalliselle säännökselle, jossa kansallista tuomioistuinta kielletään tutkimasta viran puolesta uudelleen elinkeinonharjoittajan kanssa tehdyn sopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta, jos sopimuksen kaikkien ehtojen lainmukaisuus kyseiseen direktiivin nähden on jo ratkaistu oikeusvoimaisella ratkaisulla. Se lisää, että unionin tuomioistuin katsoi kyseisessä tuomiossa myös, että jos sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta ei ole tutkittu riidanalaisen sopimuksen aiemmassa valvonnassa, jonka päätteeksi on annettu oikeusvoimainen ratkaisu, tai kun ainoastaan tietyt niistä ovat olleet tällaisen valvonnan kohteena, kansallisella tuomioistuimella on kuitenkin velvollisuus arvioida kyseessä olevien ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta.
- 39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo myös, että unionin tuomioistuin on vahvistanut mainitussa tuomiossa edellytykset, joiden täytyessä nimenomaiseen oikeusvoimaan voidaan vedota, jotta kansallista tuomioistuinta kielletäisiin valvomasta sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Se katsoo sitä vastoin, ettei unionin tuomioistuimella ole vielä ollut tilaisuutta tutkia ns. implisiittisen oikeusvoiman periaatteen yhteensopivuutta direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan sekä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa.
- 40 Tässä tilanteessa Tribunale di Milano päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Ovatko – ja jos ovat, niin millaisin edellytyksin – direktiivin 93/13/ETY 6 ja 7 artikla, luettuina yhdessä [perusoikeuskirjan] 47 artiklan kanssa, esteenä esitetyn kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, joka estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta arvioimasta tuomioistuimen antaman, lainvoiman saaneen täytäntöönpanoperusteen sisältöä siinä

tapauksessa, että kuluttaja, joka on saanut tiedon kuluttaja-asemastaan (josta hänellä ei oikeuskäytännön mukaisesti tulkitun ja sovelletun oikeuden nojalla ole voinut aiemmin olla tietoa), vaatii tällaista arviointia?

- 2) Ovatko – ja jos ovat, niin millaisin edellytyksin – direktiivin 93/13/ETY 6 ja 7 artikla, luettuina yhdessä [perusoikeuskirjan] 47 artiklan kanssa, esteenä esitetyn kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan implisiittinen oikeusvoimainen ratkaisu siitä, että sopimusehto ei ole kohtuuton, estää täytäntöönpanosta vastaavaa tuomioistuinta, jolle kuluttaja on esittänyt vastustavansa täytäntöönpanoa, toteamasta tällaista kohtuuttomuutta, ja voidaanko tällaisen esteen katsoa vallitsevan siinäkin tapauksessa, että lainvoiman saaneen ratkaisun ajankohtana voimassa olleen, oikeuskäytännön mukaisesti tulkitun ja sovelletun oikeuden mukaisesti ehdon kohtuuttomuutta ei ollut mahdollista arvioida sillä perusteella, ettei takaajaa voitu pitää kuluttajana?”
- 41 Asiat C-693/19 ja C-831/19 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 23.2.2021 tekemällä päätöksellä suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Asiassa C-831/19 esitetyn ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

- 42 BDB väittää, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta, koska ZW ei ole kuluttaja, minkä vuoksi häneen ei voida soveltaa direktiiviä 93/13.
- 43 Tästä on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa tarkoitettussa menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, yksinomaan kansallinen tuomioistuin on toimivaltainen toteamaan sen ratkaistavaksi saatetun riita-asian tosiseikat ja arvioimaan niitä sekä tulkitsemaan ja soveltamaan kansallista lainsäädäntöä. Samalla tavoin yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, ovatko sen unionin tuomioistuimelle esittämät kysymykset tarpeellisia ja onko niillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava ne (tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 44 Unionin tuomioistuin voi siis jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, 77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 Tilanne ei ole tällainen nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.
- 46 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta nimittäin ilmenee, että ZW:tä, toisin kuin hänen aviopuolisoaan YX:ää, on pidettävä kuluttajana, koska ajankohtana, jona takaussopimukset BDB:n ja muiden velkojien kanssa tehtiin, ZW toimi ammattitoimintansa ulkopuolella, eikä hänellä ollut toiminnallisia yhteyksiä kyseiseen yhtiöön, joka oli päävelallinen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ZW oli vuodesta

1976 lähtien ollut työsuhteessa toiseen yhtiöön eikä hänellä ollut mitään johtamiseen liittyviä tehtäviä kyseisessä yhtiössä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien totesi tältä osin, että ZW:n täytäntöönpanomenettelyn aikana esittämien asiakirjojen mukaan ZW hankki 31.1.2013 22 prosentin osuuden kyseisestä yhtiöstä, kun taas ZW:n ja velkojien väliset takaussopimukset oli tehty ennen tätä päivämäärää, ja että BDB:n hankkima maksamismääräys oli myös annettu ennen kuin ZW hankki kyseiset osuudet.

- 47 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 51 kohdassa, 30.5.2013 annetusta tuomiosta *Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, 29 kohta)* ilmenee, että direktiiviä 93/13 sovelletaan ”kaikkiin” kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiin sopimuksiin, ja kyseisen direktiivin 2 artiklan b alakohdan mukaan kuluttajalla tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä, joka kyseisen direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa.
- 48 Tästä seuraa, että koska ZW ei ole tehnyt kyseistä takaussopimusta ammatti- tai elinkeinotoimintaansa harjoittaessaan, on katsottava, että kyseinen sopimus on tehty elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä, joten se kuuluu direktiivin 93/13 soveltamisalaan.
- 49 Ennakkoratkaisupyyntö on siis otettava tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 50 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee asiassa C-693/19 ja asiassa C-831/19 esittämillään kysymyksillä, joita on syytä tarkastella yhdessä, pääasiallisesti sitä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että jos velallinen ei ole vastustanut tuomioistuimen velkojan hakemuksesta antamaa maksamismääräystä, täytäntöönpanotuomioistuin ei voi siitä syystä, että tämän määräyksen saama oikeusvoima kattaa implisiittisesti näiden ehtojen pätevyden ja sulkee pois niiden pätevyden tutkimisen, myöhemmin valvoa tämän määräyksen perusteena olleen sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Asiassa C-831/19 se kysyy myös, onko sillä seikalla mitään vaikutusta tähän, että velallinen ei ajankohtana, jolloin määräys tuli lainvoimaiseksi, ollut tietoinen siitä, että häntä voitiin pitää direktiivissä tarkoitettuna kuluttajana.
- 51 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta (ks. mm. tuomio 26.1.2017, *Banco Primus, C 421/14, EU:C:2017:60, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen*).
- 52 Tämän heikomman aseman takia kohtuuttomat ehdot eivät kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan sido kuluttajia. Kyseessä on pakottava säännös, jolla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus (ks. mm. tuomio 21.12.2016, *Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 53 ja 55 kohta ja tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 41 kohta*).
- 53 Tähän liittyen unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus viran puolesta tutkia direktiivin 93/13 soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus ja näin korjata sitä epätasapainoa, joka

vallitsee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä, jos tuomioistuimella on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat (tuomio 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:2016:980, 58 kohta ja tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 43 kohta).

- 54 Kuten direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdasta, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 24. perustelukappaleen kanssa, ilmenee, direktiivissä jäsenvaltiot velvoitetaan lisäksi säätämään riittävästä ja tehokkaista keinoista kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa (tuomio 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 55 Vaikka unionin tuomioistuin on jo rajannut monessa suhteessa ja direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan vaatimukset huomioon ottaen tapaa, jolla kansallisen tuomioistuimen on taattava kuluttajien tähän direktiiviin perustuvien oikeuksien suojaaminen, on kuitenkin todettava, ettei unionin oikeudessa lähtökohtaisesti ole yhdenmukaistettu sopimusehtojen väitetyn kohtuuttomuuden tutkimiseen sovellettavia menettelyjä ja että tällaiset menettelyt kuuluvat siten jäsenvaltioiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden periaatteen mukaisesti kunkin jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen, kunhan ne eivät kuitenkaan ole epäedullisempia kuin samankaltaisia kansallisen oikeuden piiriin kuuluvia tilanteita koskevat menettelyt (vastaavuusperiaate) ja kunhan ne eivät ole sellaisia, että unionin oikeudessa tunnustettujen oikeuksien käyttäminen on mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (tuomio 26.6.2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, 45 ja 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 56 Näin ollen on ratkaistava, edellytetäänkö näissä säännöksissä, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin valvoo sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta huolimatta kansallisista menettelysäännöistä, joilla pannaan täytäntöön oikeusvoiman periaate sellaiseen tuomioistuimen ratkaisuun nähden, josta ei nimenomaisesti ilmene, että tätä seikkaa olisi mitenkään tutkittu.
- 57 Tässä yhteydessä on syytä ensinnäkin muistuttaa oikeusvoiman periaatteen tärkeydestä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Unionin tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus täsmentää, että sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on tärkeää, että kaikkien käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen umpeenkuluminen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (ks. mm. tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, 35 ja 36 kohta ja tuomio 26.2.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 46 kohta).
- 58 Unionin tuomioistuin on myös todennut, että kuluttajan suoja ole ehdoton. Se on todennut erityisesti, että unionin oikeudessa ei edellytetä kansallista tuomioistuinta olemaan soveltamatta sellaisia kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella ratkaisu on oikeusvoimainen, vaikka tämä antaisikin mahdollisuuden korjata jonkin direktiivin 93/13 säännöksen rikkominen, olipa se luonteeltaan minkälainen hyvänsä (ks. mm. tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, 37 kohta ja tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:2016:980, 68 kohta), edellyttäen kuitenkin tämän tuomion 55 kohdassa mieleen palautetun oikeuskäytännön mukaisesti, että vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan.

- 59 Vastaavuusperiaatteeseen liittyen todettakoon, ettei unionin tuomioistuimella ole tiedossaan seikkoja, jotka voisivat antaa aiheen epäillä pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta tämän periaatteen kanssa. Kuten Italian hallitus toteaa, kansallisen lainsäädännön mukaan täytäntöönpanotuomioistuin ei voi tutkia uudelleen oikeusvoimaiseksi tullutta maksamismääräystä edes siinä tapauksessa, että kansallisia oikeusjärjestyksen perusteita koskevia sääntöjä on mahdollisesti rikottu.
- 60 Tehokkuusperiaatteesta unionin tuomioistuin on todennut, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysäännös unionin oikeuden soveltamisen mahdolliseksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän säännöksen merkitys koko menettelyssä, menettelyn kulku sekä sen erityispiirteet sekä tarvittaessa kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäynnin moitteeton kulku (tuomio 22.4.2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, 53 kohta). Unionin tuomioistuin on katsonut, että tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei kuitenkaan voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus (tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, 62 kohta).
- 61 Unionin tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt, että jäsenvaltioiden velvollisuuteen varmistaa niiden oikeuksien tehokkuus, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, sisältyy muun muassa vaatimus direktiivistä 93/13 johtuvia oikeuksia koskevasta tehokkaasta oikeussuojasta, joka on vahvistettu tämän direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa ja taattu myös perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja jota sovelletaan muun muassa tällaisiin oikeuksiin perustuvia oikeussuojakeinoja koskevien menettelysääntöjen määrittämiseen (ks. vastaavasti tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 62 Unionin tuomioistuin on todennut tämän osalta, että direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien kunnioittamista ei voida taata, jollei kyseessä olevan sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta voida tehokkaasti valvoa (tuomio 4.6.2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 63 Tästä seuraa, että kansallisissa lainsäädännöissä, joihin direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa viitataan, ei voida puuttua sen oikeuden asialliseen sisältöön, jonka kuluttajat saavat mainitun säännöksen perusteella, sellaisena kuin sitä on tulkittu erityisesti tämän tuomion 53 kohdassa mainitussa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, ja jonka mukaan kohtuuttomaksi todettu ehto ei sido kuluttajia (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 71 kohta ja tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 51 kohta).
- 64 Pääasioissa kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että riitauttamattomien maksamismääräysten täytäntöönpanomenettelyssä täytäntöönpanotuomioistuin ei voi valvoa maksamismääräyksen asiasisältöä viran puolesta tai kuluttajan pyynnöstä eikä valvoa tämän maksamismääräyksen perustana olevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta maksamismääräyksen implisiittisen oikeusvoiman vuoksi.
- 65 Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan katsotaan, että sopimusehtojen kohtuuttomuus on tutkittu viran puolesta ja että saavutettu lainvoima kattaa tämän tutkimisen silloinkin, kun maksamismääräyksen kaltaisessa päätöksessä ei ole lainkaan tätä koskevia perusteluja, voi, kun

otetaan huomioon direktiivillä 93/13 kuluttajille annetun suojan taustalla olevan yleisen edun luonne ja merkityksellisyys, tehdä tyhjäksi kansallisen tuomioistuimen velvollisuuden tutkia viran puolesta sopimusehtojen mahdollinen kohtuuttomuus.

- 66 Tästä seuraa, että tällaisessa tapauksessa tehokkaan oikeussuojan vaatimus edellyttää, että täytäntöönpanotuomioistuin voi arvioida – myös ensimmäisen kerran – niiden sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta, joiden perusteella tuomioistuin on velkojan hakemuksesta antanut maksamismääräyksen, jota vastaan velallinen ei ole esittänyt vastustusta.
- 67 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 56 ja 57 kohdassa, sillä, että velallinen ei ajankohtana, jolloin tämä aiempi tuomioistuinratkaisu sai lainvoiman, ollut tietoinen asemastaan direktiivissä 93/13 tarkoitettuna kuluttajana, ei ole merkitystä, koska – kuten tämän tuomion 53 kohdassa on muistutettu – kansallisella tuomioistuimella on velvollisuus viran puolesta tutkia tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus.
- 68 Edellä esitetystä seuraa, että asioissa C-693/19 ja C-831/19 esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että jos velallinen ei ole vastustanut tuomioistuimen velkojan hakemuksesta antamaa maksamismääräystä, täytäntöönpanotuomioistuin ei voi siitä syystä, että tämän määräyksen saama oikeusvoima kattaa implisiittisesti näiden ehtojen pätevyyden ja sulkee pois niiden pätevyyden tutkimisen, myöhemmin valvoa mainitun määräyksen perusteena olleen sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Sillä, että velallinen ei ajankohtana, jolloin määräys sai lainvoiman, ollut tietoinen siitä, että häntä voitiin pitää kyseisessä direktiivissä tarkoitettuna kuluttajana, ei ole tältä osin merkitystä.

Oikeudenkäyntikulut

- 69 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisten tuomioistuinten asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että jos velallinen ei ole vastustanut tuomioistuimen velkojan hakemuksesta antamaa maksamismääräystä, täytäntöönpanotuomioistuin ei voi siitä syystä, että tämän määräyksen saama oikeusvoima kattaa implisiittisesti näiden ehtojen pätevyyden ja sulkee pois niiden pätevyyden tutkimisen, myöhemmin valvoa mainitun määräyksen perusteena olleen sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Sillä, että velallinen ei ajankohtana, jolloin määräys sai lainvoiman, ollut tietoinen siitä, että häntä voitiin pitää kyseisessä direktiivissä tarkoitettuna kuluttajana, ei ole tältä osin merkitystä.

Allekirjoitukset